

Klarspråk.

BULLETIN FRÅN SPRÅKRÅDET **NUMMER 2021|2**

Bra grundarbete lönar sig

Det är alltid lika roligt att göra årets andra nummer, för då innehåller tidningen goda exempel för andra att inspireras av. Camilla Lindholm skriver om hur Skatteverket gjorde för att kamma hem Klarspråkskristallen 2021. Temat var klarspråksarbete i kristider – och utan ett bra grundarbete hade det antagligen inte gått så pass smidigt att snabbt ta fram begripliga texter under pandemin.

Agneta Häggström, språkvårdare på Försäkringskassan, berättar om hur hon ställt om sina klarspråksutbildningar till distans. Många bra tips till er som utbildar!

Vi på Språkrådet lanserar nu ett mentorsprogram för klarspråksansvariga – ta chansen, både ni som är nya och ni som har lång erfarenhet.

Glädjande nyheter från våra grannländer: Stortinget i Norge har fattat beslut om en ny språklag med en särskild klarspråksparagraf. Hurra! Och våra kollegor på Språkinstitutet i Finland

har utvecklat en klarspråkskurs på nätet som vi gärna vill tipsa om. Den är helt på svenska och går bra även för oss i Sverige att använda.

Ett sorgligt besked nådde oss i slutet av april. Barbro Ehrenberg-Sundin, en av klarspråksvärldens första och främsta har avlidit. Barbro har betytt enormt mycket för klarspråksarbetet inte bara i Sverige utan också internationellt. Vi är många som minns Barbro och hennes insatser med tacksamhet och värme!

Gabriella Sandström, redaktör

Vinnare av Klarspråkskristallen 2021:

Väloljat samarbete och välriktade klarspråksinsatser

●●● Skatteverket vann Klarspråkskristallen 2021 för arbetet med klarspråk under coronakrisen. Vi är överväldigade och stolta.

Skatteverket arbetar strukturerat och allt mer integrerat med klarspråk sedan många år. Vi ser det som en förutsättning för tillgänglighet, ett gott skriftligt bemötande och tjänsteutveckling utifrån användarnas perspektiv. Klarspråksexpertis involveras också i verksamhetsplaneringen, så att energin läggs där den gör mest nytta.

Bakom utmärkelsen ligger ett strukturerat och brett samarbete som bland annat har banat väg för välriktade klarspråksinsatser. Allt för att skapa så mycket trygghet och klarhet som möjligt för våra målgrupper under omständigheterna.

”När pandemin var ett faktum förra våren satte vi snabbt ihop en kommunikationsgrupp från olika delar av verksamheten och med olika kompetens, inte minst i klarspråk”, berättar Ulrica Steneskog Berg, kommunikationsstrateg och en av dem som har samordnat arbetet med coronainformationen.

”Gruppen träffades varje dag”, fortsätter Ulrica. ”Det gjorde att vi snabbt kunde agera på signaler från målgrupperna om att kommunikationen behövde förbättras.”

Ingrid Herbert, webbredaktör och språkkonsult, drog ett tungt lass när det gällde de mest centrala texterna. Så här beskriver hon arbetet: ”I början listade vi allt coronarelaterat på en nyhetssida på webbplatsen. Men den blev snabbt för omfattande och svåröverskådlig. Vi jobbade då om informationen helt, utifrån användarnas situation. Vi berättade om både krisåtgärder och annat som kan vara bra att veta.”

Camilla Lindholm (till höger) från Skatteverket tog emot Klarspråkskristallen 2021. Moderatoren Lena Lind Palicki (till vänster) visar upp diplomaten. Foto: Isof.

Ingrid fortsätter: ”I maj 2020 kom besked från regeringen om att ett nytt omställningsstöd skulle införas med krav på en e-tjänst för att kunna söka. Tjänsten skulle vara färdig i juni, och lagstiftningen var inte klar förrän veckan före lansering. Språket hanns inte med alls, och det märktes väl vid ett användartest. Då kavlade vi upp ärmarna och skrev nya texter på klarspråk i en kamp mot klockan. Fem timmar före lansering visade ett nytt användartest att klarspråksinsatsen hade fungerat. Användarna flög genom tjänsten, som testledaren sa.”

Nu jobbar vi vidare med klarspråk, ännu lite rakare i ryggen. Tack alla på Skatteverket som har bidragit och tack till våra målgrupper, som har hjälpt oss att hjälpa så gott vi kan.

Camilla Lindholm, språkkonsult och språksamordnare på Skatteverket

●●● **Då kavlade vi upp ärmarna och skrev nya texter på klarspråk.**

Foto: Jo André Fiksdal.

Tre frågor till ...

Torunn Reksten, projektledare för norska Språkrådets arbete med att införa den nya språklagen:

● **Berätta, vad innehåller den nya norska språklagen?**

”Språklova reflekterer heile den omfattande og ambisiøse språkpolitikken i Noreg. Lova skal sikre vern og status for alle språka staten har ansvar for: bokmål, nynorsk, samisk, kvensk, romani, romanes og norsk teiknspråk. Lova set språkbrukarane i sentrum, og ho gjer det klart at språklege rettar og demokrati heng saman.”

● **Vad säger lagen om klarspråk?**

”Lova seier: «Offentlege organ skal kommunisere på eit klart og korrekt språk som er tilpassa målgruppa.»

Paragrafen dekker alle typar kommunikasjon frå det offentlege, og dermed blir alle innbyggjarar i Noreg berørte av paragrafen.”

● **Kommer det att bli begripeligare språk i Norge nu?**

”Vi kan ikkje sette i verk sanksjonar mot offentlege verksemdar som skriv uklart, men erfaringar frå andre land viser at det likevel er viktig at plikta til å skrive klart blir lovfesta.

Dei fleste offentlege verksemdar følger pålegg dei får. Det er også grunn til å tru at dei vil skrive klarare i framtida fordi klarspråk faktisk verkar! Mange har forstått at det løner seg å investere i klart språk, og at klarspraksarbeid kan bidra til å nå andre mål i verksemda. Dermed har dei eigeninteresse av å etterleve lova.”

Skivrådet

Sju tips för skrivutbildning på distans

Skrivutbildning på distans har länge varit på tal, men i mars 2020 blev det plötsligt mitt enda alternativ som utbildare. Efter drygt ett år kan jag konstatera att det fungerar riktigt bra. Men det är något helt annat än mötet med människor i ett klassrum.

●●● I klassrummet ser vi varandra, vi kan röra oss i rummet och pratas vid utan hinder. Vi använder pennor och papper, inga datorer. Det är bra för den kreativitet vi behöver för att vilja göra något nytt, till exempel skriva på ett nytt sätt. I det digitala mötet krävs det mer för att få igång kreativiteten och behålla uppmärksamheten. Här är mina bästa tips:

1. Låt alla komma till tals. I en liten grupp får alla chans att prata. Jag tycker att tio till tolv deltagare är lagom. Inled gärna med att alla presenterar sig och svarar på en fråga, till exempel: Vad är svårast med att skriva ett beslut? I grupparbeten får de vara tre eller fyra, och efter grupparbetet får varje grupp ett visst antal pratminuter då ingen får avbryta.

2. Lägg in pauser. Föreläs inte bara, utan stanna till ibland, ställ en fråga och vänta på svar. Vänta tio sekunder innan du ropar ”hallå, är ni kvar?”. Det känns som en evighet för dig, men deltagarna behöver tid att reflektera innan de svarar. När du är färdig med ett ämne är det bra att stämma av om det finns några frågor eller funderingar innan du går vidare.

3. Använd bildspel sparsamt. Du tappar lätt kontakten med deltagarna när du delar din skärm, så använd bildspel

Agneta Häggström. Foto: privat.

bara när det behövs, till exempel för att visa texter före och efter omarbetning. Dagordning, länkar till andra källor med mera kan du lägga i chatten så att man kan se dem när som helst.

4. Håll deltagarna aktiva. Använd de tekniska möjligheter som finns, till exempel att alla svarar samtidigt på en fråga eller en omröstning där alla rösttar och ni pratar om resultatet. Grupparbeten är också bra. Jag brukar boka separata möten för grupperna, lägga in arbetsuppgiften i bokningarna och skicka ut dem när det är dags att grupparbeta.

5. Ta raster. Uppmana deltagarna att röra på sig – inte kolla mejlen.

6. Håll inte på för länge. Jag tycker att tre timmar är lagom, eller två timmar före och efter en lunchpaus. Eller varför inte ha två pass med några dagar emellan, gärna med en skrivövning i hemläxa till nästa pass.

7. Hjälp deltagarna att minnas. Skicka ut ditt material efter utbildningen. Be dem gärna att svara på två frågor: Vad tar du med dig? Vad saknade du? Då får du värdefull återkoppling, och de får ännu ett tillfälle att reflektera över det ni tog upp i utbildningen.

Agneta Häggström, språkvårdare på Försäkringskassan

Du som har jobbat med klarspråk ett tag har förstås massor med erfarenhet att dela med dig av.
Illustration: Isof/Undraw.

Samarbete mera i vårt mentorsprogram

En av de saker som framkom tydligast när vi undersökte klarspraksarbetet häromåret var att uppdraget som klarspraksansvarig är väldigt roligt. Väldigt roligt, men ofta väldigt ensamt. Därför tänkte vi på Språkrådet hjälpa till att göra jobbet ännu roligare genom att göra det lite mindre ensamt. Vi lanserar nu ett mentorsprogram!

Ta hjälp av en mentor

Har ni nyligen dragit igång arbetet med klarspråk eller inte kommit så långt än? Du kanske är ganska ny på positionen och känner att du skulle vilja få råd och stöd av någon mer erfaren? Du kanske har massor av idéer men vet inte var du ska börja? Eller så vill du börja men du kommer inte på en enda idé om vad du skulle vilja göra? Då behöver du en mentor!

Bli mentor

Om du har jobbat med klarspråk ett tag har du förstås massor med erfarenhet att dela med dig av till någon som inte kommit lika långt. Kanske rullar arbetet på bra, kanske känner du att det gått i stå. Oavsett vilket är det dags att anmäla dig som mentor! Som mentor får du inte bara sprida dina arbetsmetoder och dina goda idéer, utan du kommer också att få hjälp tillbaka – någon som ser med nya, fräscha ögon på ert arbete och kanske kommer med idéer som du aldrig ens funderat på.

Anmäl dig

Vi vill att både du som vill ha en mentor och du som vill bli mentor kontaktar oss

på klarsprak@isof.se. Berätta lite om dig själv och vad du kan bidra med eller vad för slags hjälp och inspiration du behöver. Därefter kommer vi att bedriva lite koppleriverksamhet genom att para ihop lämpliga kandidater. Vi kontaktar sedan er båda två.

Träffas minst tre gånger

Ni som paras ihop får förstås samarbeta precis som ni själva vill. Men vi föreslår minst tre träffar, antingen digitala eller fysiska, beroende på vad som är lämpligt.

Den första träffen kan handla om ”novisens” arbete och tankar – vad hen skulle vilja göra och vad som behövs i organisationen. På den andra träffen kan mentorn berätta om sitt klarspraksarbete – hur långt de har kommit, vad de gör och om resultatet av arbetet. Och sedan kan den tredje träffen handla om att utbyta idéer – vad av mentorns arbete kan överföras till nybörjarorganisationen, finns det andra förslag, kan de göra saker tillsammans?

Vi hoppas förstås att dessa tre träffar bara är början på en underbar vänskap som leder till ökat samarbete och ett ännu bättre klarspraksarbete på båda håll. Efter ett tag kanske det till och med är dags för novisen att själv bli mentor.

Intresserad?

Mejla oss på klarsprak@isof.se! Gör det redan i dag, så kan vi börja matcha ihop paren.

Ingrid Olsson och
Gabriella Sandström,
klarspraksansvariga på Språkrådet

Språkfrågan

Miljöenheten, Enhet miljö eller bara Miljö?

Hur skriver man på bästa sätt offentliga organs avdelningar och enheter? En första fråga kan vara om det rör sig om ett namn som ska skrivas med stor bokstav, *Enheten för löner*, eller en substantivisk beteckning för en typ av avdelning som skrivs med liten bokstav, *löneenheten*.

Men här utgår vi bara från namn. Ett viktigt råd är då att ha ett beskrivande ”enhetsord” i namnet och att välja rätt sådant beroende på verksamhet och enhetens plats i organisationen, som *avdelning*, *division*, *enhet*, *grupp*, *kansli*, *kontor*, *nämnd* och *sektion*.

Använd sedan så långt möjligt antingen en sammansättning, *Miljöenheten*, eller en konstruktion med preposition, *Enheten för miljö*. Andra mer avskalade former, som *Enhet miljö* eller bara *Miljö*, må vara praktiska internt men är otydliga utåt.

Geografiska enheter är särskilt besvärliga. De kan vara rent beskrivande, som *norra distriktet*, men fungerar ofta som namn. Följ då helst mönstren *Region norr* eller *Norra regionen*. Uppfattas *norr* i sig som ett namn, till exempel så att det egentligen står för *Norrland*, går det även att skriva med stor bokstav, *Region Norr*.

Hur du än skriver, var tydlig! Ett bra enhetsnamn ska vara enkelt att komma ihåg, förstå, skriva och uttala. Vill du ta del av en fylligare version av dessa råd, läs mer på isof.se/namnvardsgruppen.

Ola Karlsson, språkvårdare
på Språkrådet

Notiser

Foto: Fialotta Bratt.

Vinnare av språkpriser

Förutom Klarspråkskristallen (se sidan 1) delades följande priser ut på Språkrådsdagen den 5 maj: **Tornedalsteatern** fick Minoritetsspråkpriset 2021 för sitt arbete med att tillgängliggöra meänkieli och den tornedalska kulturen. **Mats Landqvist** tilldelades Erik Wellanders pris 2021 för sitt arbete om hur språk och diskriminering hänger samman. Även fjolårets pristagare fick sina priser, eftersom Språkrådsdagen ställdes in 2020.

Tips till flerspråkiga arbetsplatser

Jobbar du på en flerspråkig arbetsplats? Då kan du ha glädje av Språkrådets vägledning *Flerspråkighet i arbete*. Den innehåller konkreta tips om hur du som har svenska som förstaspråk kan underlätta för kollegor med andra modersmål. Vägledningen finns att ladda ner på isof.se/flersprakighet-i-arbete.

Nya avsnitt av podden

Har du upptäckt Språkrådets podd *Svenskan i samhället*? I det fjärde avsnittet pratar språkvårdaren Sofia Tingsell och lektorn Lotta Olvegård om vägledningen *Flerspråkighet i arbete* (se ovan). Snart kommer också ett avsnitt om klarspråk, där Karin Hansson berättar om läget för klarspraksarbetet på svenska myndigheter. Det innehåller även intervjuer med årets kristallvinnare Skatteverket och med Bodens kommun.

Till minne av Barbro (1942–2021)

Barbro Ehrenberg-Sundin har avlidit. Barbro tillhörde den första kullen språkskonserter, var språkexpert i Regeringskansliet i många år och en av initiativtagarna till Klarspraksgruppen och Klarspråkskristallen. Hon gjorde dessutom stora insatser för EU-språkvärden. Tillsammans med Maria Sundin skrev hon klarspråks-historiken *Krängelspråk blir klarspråk* (2015). Tack för allt du har gjort för klarspråksvärlden, Barbro!

Foto: Regeringskansliet.

Ny upplaga av Svensk ordbok

Nu har definitionsordboken *Svensk ordbok* kommit ut i en andra upplaga. Den har kompletterats med många nya uppslagsord, som *adda*, *flygskam* och *stabsläge*. Även betydelsebeskrivningarna och språkexemplen har uppdaterats och är mer inkluderande. Ordboken finns både som app och på ordboksportalen svenska.se.

Ingen JO-prövning av valsedel

En person har anmält Västerås stad till Justitieombudsmannen (JO) med hänvisning till språklagen. Hen menar att den valsedel som användes vid folkomröstningen om stadens flygplats i mars var otydlig. Frågan som västeråsarna fick rösta om var: "Vill du att Västerås stad avvecklar verksamheten som bedrivs i flygplatsbolaget?". Nu har JO dock beslutat att inte pröva anmälan.

Foto: Språkinstitutet.

Klarspråkskurs på webben

Språkinstitutet i Finland har utvecklat en svenskspråkig webbkurs om klarspråk. I den får du lära dig vad klarspråk är och varför klarspråk lönar sig. Kursen innehåller tips och råd för hur du kan skriva bättre texter med hjälp av klarspråk och passar för både vana och ovana skribenter. Du hittar kursen på www.eoppiva.fi/koulutukset/klarsprak/.

Ur kalendariet

8 oktober 2021: Språktidningens konferens Språkforum, Stockholm.

13–14 oktober 2021: Konferensen Clear writing for Europe, EU (på distans).

4–5 november 2021: Konferensen Forum för textforskning, Oslo (på distans).

Klarspråk.

En tidning från Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen. Box 20057, 104 60 Stockholm
Ansvarig utgivare: Harriet Kowalski
Redaktör: Gabriella Sandström
Telefon (växel): 0200-28 33 33
E-post: klarsprak@isof.se
Webbplats: isof.se/klarsprak
Facebook: facebook.com/sprakradet
Twitter: twitter.com/sprakradgivning

